

LIBERTÉ

MAHKÛM OLDUK NETEKİM

BİR AVUKATIN 12 EYLÛL ANILARI

HASAN ÜREL

LiBeRTE

Hasan Ürel

Mahkûm Olduk Netekim

Bir Avukatın 12 Eylül Anıları

ISBN 13: 978-975-6201-93-0

Liberte Yayınları® / 181

1. Baskı: Eylül 2014

© 2014, Liberte Yayınları®

© 2014, Hasan Ürel

Yayın Yönetmeni: Selçuk Durgut

Tashih: Arda Akçiçek

Sayfa Düzeni: Liberte Yayınları

Kapak Tasarımı: Sevinç Kıvrak

Kapak Uygulama: Muhsin Doğan

Baskı: Tarcan Matbaası

Adres: Zübeyde Hanım Mah. Samyeli Sok. No: 15, İskitler, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | Faks: (312) 384 34 37 | Sertifika No: 25744

LiBeRtE

LIBERTE YAYIN GRUBU

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr | Sertifika No: 16438

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

HASAN ÜREL

1949 Ordu doğumlu. Trabzon'da Eğitim Enstitüsü'nde öğretmenlik eğitimi aldı. Gaziantep, Bitlis ve Ankara'da öğretmenlik yaptı. 12 Mart darbesinden sonra tutuklandı ve öğretmenlikten atıldı, Ankara Hukuk Fakültesi'ne girdi. 1978-1980 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığında yönetici olarak çalıştı. Hükümet değişikliği nedeniyle görevden alındı.

Ankara'da serbest avukatlık yapmaya başladı. 12 Eylül'den sonra Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinde görülen çok sayıda davada savunma görevi yaptı. Bu mahkemeler kapandıktan sonra Devlet Güvenlik Mahkemelerinde, 141, 142 ve 163 maddelerin kaldırıldığı 1991 yılına kadar bu görevini sürdürdü.

2006-2008 yılları arasında Ankara Barosu'nda Başkan Yardımcılığı yaptı.

Görev yaptığı dönemde aldığı notları bir araya getirdiği bu anılarının 12 Eylül tarihine küçük de olsa bir katkı yapacağını umuyor.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	11
ÖNSÖZ	15
4 Nisan 2012.....	19
Bağlar Caddesi.....	24
Kafa Karışıklığı.....	28
“Parti Seni Beğendi”.....	31
İlk Gençlik Yılları ve Trabzon.....	33
“Hoca, Saatin Kaç?”.....	42
“Devrim Devrim Dediniz...”.....	47
Abdi İpekçi Parkı.....	49
Öğretmenler Bölünüyor.....	52
“Halit Bey, Sorguları Kısa Keselim!”.....	54
Fırtına Geliyor.....	61
Başlıyoruz.....	68
Pirin Palas.....	74
Avukat Hüseyin Albay.....	78
Devleti Tanımak.....	80
İşkence.....	83
Dava Başlıyor.....	89
İLKSAN.....	93
“Jandarma, Biz Sosyalistiz”.....	97
Fethiye.....	101
Dişçi Cengiz.....	105
Nihat Boğan.....	110

Dışkı Yedirme Davası.....	112
<i>abece</i>	116
Konya.....	121
Kutlu ve Sargın Dönüyor.....	124
141, 142, 163... Nihayet.....	134
Yeni Demokrasi Hareketi.....	142
Bekir Yavaş.....	146
Sivas Yangını Davası.....	149
Gümüşhane.....	153
Susurluk Kamyonu.....	160
Vural Savaş.....	172
Serçe Kuşu.....	174
Hrant.....	178
Evren'den Davacıyız.....	183
Mizahın Gücü (Taşı) Deler.....	192
“Benim Babam Duayen Değildi”.....	204
Mustafa Asım Hayrullahoğlu.....	210
Hayır Efendim... Cevap Yok.....	212
“Darbe Lâzımdı Netekim”.....	224
Lânetlenmiş Miras.....	231
Söz Aldım ve Şöyle Dedim.....	237
Karar.....	240
Son Yerine.....	243
DİZİN	245

“Anı yazmak, ölümün elinden bir şey kurtarmaktır.”

André Gide

SUNUŞ

HASAN ÜREL, BU KİTABI NEDEN YAZDIĞINI ÇOK YALIN bir cümleyle ifade ediyor: “Unuturum, ne olur ne olmaz!”

Çok yalın, sâde, ama basit bir cümle değil bu. Bende yaptığı çağrışımı paylaşmama izin verin lütfen. Bir şiirin anahtar dizesi, bir romanın ilk, belki de son cümlesi, hatta bir roman adı: Unuturum, ne olur ne olmaz!

Şimdi bu çağrışım üzerinden yürüyebilirim.

Hasan Ürel, ‘unutmadıkları’na ilgi duyacak birçok kişi gibi, ülke tarihinin en hareketli, en çatışmalı dönemlerinin tanığı, fâili ve tabii ki mağduru oldu. Hasan Abi’yle aramızdaki aşağı yukarı on yaş farka rağmen kendimi de içinde hissettiğim “bizim kuşak”, “Unutmayacağız, Hesap Soracağız!” pankartını az taşımamış, bu sloganı az dillendirmemiştir. Zamanın akışı bu direniş kipini, kimi hayatlarda bir pankartın donukluğuna terk etmiş olabilir. Ancak *unutmamak*, bu kuşağın neredeyse bir takıntısı oldu.

Takıntı derken, sözcüğün patolojik anlamına vurgu yapmıyorum elbette. Israr ve inadın biçimlendirdiği bir iradeden söz ediyorum. Bunu şöyle de tercüme edebiliriz: Unutmuyorum, o hâlde varım!

Evet tam da böyle. Unutmamak, bir eylemin çok ötesinde var oluş sorunu oldu bu kuşak için. Unutmadığı sürece, var oluş kendini yeniledi, yeniledikçe daha farklı ısrar ve inatların sâhibi oldu.

Bunun, yazıldığı kadar kolay ve zahmetsiz bir süreç olmadığının iyi anlaşılması gerekiyor. Bu yılın Ocak ayında kaybettiğim şair dostum Adnan Azar'ın dizeleri, ne demek istediğini çok iyi anlatıyor:

unutmak, dedi, ayaz gibi
işliyor içe
hatırlamak, dedi
ağır hastalık

Bir tercih, bir seçimdir unutmamak. Her türden zorbalığa ve tahakküm ilişkilerine sessiz bir direniş biçimi.

Gülüşün ve Unutuşun Kitabı'nda Kundera'nın söylediği de bu değil midir? “İnsanın iktidara karşı savaşımı, belleğin unutuşa karşı savaşımıdır.”

Bu direnişi besleyen duygunun ne olduğunu, kendime de sordum elbette.

Zamana yayılmış kin ve intikam duygusu mu? Kin tutabilmek de şüphesiz unutmamayı canlı tutar. Bir gün ‘kötüler’den, ‘iyiler’in intikamının alınacağı ümidi, tabii ki hâfızanın gıdası olabilir. Ne var ki bu gıda ne kadar besleyici olursa olsun, uzun vâdede sağlığa zararlı yan etkileriyle başa kalıyoruz.

Adâletin bu intikam duygusuyla gerçekleşeceğine ilişkin beklenti veya öngörü, ruhumuzu teslim alıyor, hiç farkında olmadan cellâdımıza benziyoruz. “Kötü” olana karşı isyanımızla, giderek biz de kötülüklerin içinde bulabiliyoruz kendimizi.

Aziz dostum Hasan Ürel'in anılarını besleyenin ne olduğuna gelince... 'Neşeli iyimserlik' diyorum buna ben. Mizahı elden bırakmayan üslûbuna bakarak söyleyebilirim bunu.

Okuyacağınız anılarda, Hasan Abi'nin bize aktardığı kimi anekdotlar, bizi güldürecek ölçüde mizah dolu. İyi ki de öyle! Benim neşeli iyimserlik dediğim, eskilerin deyimiyle bunun fevkinde bir şey. Geçmişle, dünle kurduğu ilişki biçiminde gördüğüm bir edayı kastediyorum.

Şöyle! Ricoeur, benim çok yararlandığım başyapıtı *Hafıza, Tarih, Unutuş*'ta, "İnsan bir şeyi anımsadığında, kendi kendini anımsar" der. Hasan Ürel kendini hatırlarken, kendisi de dâhil olmak üzere birilerine ne ders veriyor, ne de öğüt. Sözünün eleştirel gücünü sâhipleniyor sadece. Üstelik bu gücün karşısına ilk olarak kendisini koyuyor. Eleştirisini değerli kılan en önemli özellik de burada zaten. Bir diğerini de eklemeliyim: Eleştirisini kişilere değil, durumlara, olgulara, ilişkilere yöneliyor. Eleştirisinin karşısına ilk olarak kendisini koyuyor, demiştim. O hâlde bunu şöyle düzeltmeliyim. Durumlar, olgular ve ilişkilerin önünde önce kendisini arıyor ve bulduğu yerde sözünü sakınmıyor.

Yargılamıyor, mahkûm etmiyor, dışlamıyor. Daha da önemlisi, kendisini temize çekmeye çalışmıyor.

Sonuçta, bir bilginin hatırladıkları değil okuyacaklarınız. Yazarken bile öğrenmesi gerektiğini idrak eden bir bilgelikten söz ediyorum. Bir Roma atasözü, bilmesi gereken insan dâima çıraktır, der.

Kendisini hâlâ mesleğin ve hayatın çırağı gören bir derviş, bizi zamanın içinde bir yolculuğa çıkarmış. Hepsı bu!

Şiif Kurbanlı

ÖNSÖZ

BEN YAZAR DEĞİLİM, AVUKATIM; AMA YAŞADIKLARIMI yazmak istedim. Biraz da kendim için yazdım. Yaşlılığın kapısından da içeri girdim artık. Anılarımın benimle birlikte gitmesini istemedim; ayrıca anlatmanın bana iyi geleceğini düşündüm. Sanırım hikâyesini anlatmak herkesi rahatlatır.

İnsan yaş ilerledikçe kendisine karşı daha dürüst olabiliyor; en azından ben öyleyim. Yazarken samimî olmaya çalıştım; yine de hâlâ kendime bile itiraf edemediğim şeyler olmuştur. Hatırlatırsanız onları da düzeltirim, söz veriyorum.

Ne zaman yazmaya karar verdim? Aslında yıllardır küçük notlar alıyordum kendim için. O karabasan yıllarında Kenan Evren'in, darbecilerin yargılanacağını söyleseler asla inanmazdım.

İşte o an gelmişti. Kenan Evren'in sanık olarak mahkemede kamera marifetiyle de olsa karşımıza getirildiği an, o an yazmaya karar verdim. Yatakta boylu boyunca yatıyor, üzeri beyaz çarşafarla örtülmüş, kolları dışarıda, ölümün rengi düşmüş yüzüne, tedirgin ama hâlâ bana bir şey yapamazlar havasında...

12 Eylül sabahı, siyah-beyaz televizyon ekranından tehdit eden gür bir sesle "Bu şartlar altında Türk Silâhlı Kuvvetleri, kanunların kendisine verdiği yetkiye dayanarak bu gecedен

itibaren yönetime el koymuştur” dediğinden bu yana kaç yıl geçmişti? İşte bu adam o adamdı.

Bu sahneyi görünce geçmiş otuz yılda belleğimde kalanları mutlaka yazmalıyım dedim ve işe koyuldum. Dedğim gibi biraz da kendim için yazdım. Unuturum, ne olur ne olmaz!

Dedem, Hasan Çavuş, on üç yıl süren Yemen Savaşı dâhil hayatındaki her şeyi berrak bir hâfıza ile hatırlarken birdenbire son beş yılını hiçbir şey hatırlamadan, kimseyi tanımadan, ismini dahi unutarak yaşadı. Ben o günlere kalmadan yaşadıklarımı anlatmak istedim.

12 Eylül herkese bir biçimde “dokundu”. Bence darbenin karabasasını kendisine değmiş herkes yazmalı yaşadıklarını. Kaybolanlar ile fâili meçhullerin yakınları, hapis yatanlar, işten atılan 1402’likler*, öğretmenler, gazeteciler, hatta o dönem mahkemelerinde görev yapan hâkimler, avukatlar, yargılananlar... Herkes yazmalı ki gerçek tarihe katkı olsun. Kimse bunu küçümsememeli. O dönemdeki tanıklığımız yazılmazsa, bu tarih içinde yer almazsa eksik kalır diye düşünüyorum.**

Benimle aynı dönemde yaşayanlar da yazsın isterim. Tarih sadece metinlerden, tarihçilerin yaptığı tespitlerden ibaret olamaz, olmamalı. Yaşayanların gördükleri, tanıklıkları, anıları

* 1402: Cunta gelir gelmez 1402 sayılı sıkıyönetim kanununu değiştirerek komutanlara bölgelerindeki devlet memurlarını, üniversite öğretim görevlilerini meslekten atma yetkisi tanıdı. Böylece görevden atılanların dava açma ve itiraz haklarını da yasaklamıştı.

** Yaşanan tarihin öznesi insandır. Tarihî oluşum, insanın düşünceleri, duyguları ve eylemleriyle gerçekleşir. Öyleyse her insanın düşünce, duygu ve eylemlerini anlatan biyografik eserleri, öznellikleriyle birlikte tarihin en önemli tanıklıklarıdır. Bu eserler, yaşadığı dönem içinde toplumun gerçek hâlini anlamamıza yardımcı olur.” Prof. Dr. Bahaeddin Yediyıldız

da tarihin malzemeleridir. Anıların, tarih gibi kuru metinlere insanî sıcaklık kattığını düşünüyorum.

12 Eylül artık tarihe mâl olmuş sayılır mı? Belki de henüz yeterli zaman geçmedi üzerinden. Tarih “Nevalisini soğuk yermiş” derler ya ...

Yazarlar, siyaset bilimciler 12 Eylül üzerine çok yazdılar, âdeta bir külliyat oluştu denebilir, ama bizim gibi sıradan insanların yaşadıkları anlatılmazsa 12 Eylül’ün fotoğrafı bence eksik kalır.

12 Eylül üzerine daha çok konuşulmalı, daha çok yazılmalı ki, tarihe not düşülsün.

İş bu yazdıklarımın 12 Eylül tarihine katkı vermesi dileğiyle...

Hasan Ürel

4 NİSAN 2012

SABAHIN ERKEN SAATLERİ, ANKARA ADLİYESİ'NİN önü kalabalık...

Bengi ile buluşacağız. Doğan Öz'ün kızı... Kendisini daha önceden tanımıyorum. "Sarışın güzel bir kız görürsen, o benim abi" dedi telefonda. Hakikâten de târif doğru; kalabalık içinde buluyoruz birbirimizi, Doğan Abi'nin gözleri kalmış aklımda. İnsan bu kadar mı babasına benzer!

Sağ sol bütün gruplar mevzilerini almışlar; flamalarla, bayraklarla gösteri yapan sol gruplar Dil Tarih Coğrafya Fakültesi tarafında, sağ grup ve partiler diğer tarafta... Sloganlar atılıyor, konuşmalar yapılıyor, basın açıklamaları okunuyor. Canlı yayın araçları hazır, gazeteciler ilgili, önüne gelene soru sormakla meşgûl. Polis adliye girişine barikat kurmuş ama kimseye karıştığı yok. Zaten gösteri yapan grupların yaş ortalaması kırkın üstünde; aralarında pek az genç var. Öyle ya, kaç yıl geçti 12 Eylül'den bu yana! Otuz iki yıl, dile kolay... Dernek, federasyon, parti flamaları etrafında toplanan gruplar uzaktan 'muharip gâziler' gibi görünüyor.

Onlara bulaşmıyoruz. Doğrudan mahkeme kapısına yöneliyoruz; geç kaldık zaten.

Ama polisin barikat oluşturduğu mahkemenin kapısından içeri girmek mümkün değil.

Güvenlik âmiri:

“Efendim siz?”

“Ben avukatım, müvekkilim de müdâhil” diyorum Bengi’yi göstererek.

Sâdece soruşturma aşamasında şikâyetçi olanlar içeri alınıyor diyor ama buradaki insanların büyük kısmı daha önce şikâyetçi olmamışlar. Kaldı ki şart da değil; duruşmaya katılıp müdâhil olmak isteyebilirler.

“Emir böyle...”

Aklıma Fethiye’nin (Çetin) dilekçesi geliyor. Doğan Öz için bir yıl önce İstanbul’dan savcılığa kapsamlı bir dilekçe göndermişti.

“Biz şikâyetçiyiz, müdâhiliz” diyorum, güvenlik âmirine.

Duruşma salonunda da izdiham var; zar zor giriyoruz. Müdâhil avukatlar bölümü dolu, basına ayrılan bölüme oturabiliyoruz ancak.

Darbeyi yapan beş generalden üçü öldü, geriye ikisi kaldı. Onlar da duruşmada yok. “Hastanedeyiz gelecek durumda değiliz.” diye rapor göndermişler.

Dışarıdaki sol dernek ve federasyonların avukatları, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) ve daha savcılık aşamasında darbecilerden şikâyetçi olmuş Eşitlik ve Demokrasi Partisi

(EDP) avukatları, bir de bizim gibi kimseyle bağlantısı olmayan 12 Eylül mağdurları var.

Sâdece iki baro, Mersin ve Muğla Baro temsilcileri burada. Öğleden sona Diyarbakır Baro Başkanı Mehmet Emin Aktar da geliyor. Darbeciler en büyük kötülüğü Kürtlere yaptı, bu davada müdâhil olmak en çok onların hakkı.

Burada bulananların büyük kısmı bu yargılamayı mümkün kılan 2010 Referandumu'nda* 'HAYIR' oyu verilmesini istemişlerdi. Darbecilerin yargılanacağına önce inanmadılar, dava açılınca da sevinemediler. Değil mi ki davayı açan savcılar hükûmetin emrinde "Bu davadan bir şey mi çıkar, burada tiyatro seyretmeye geldik." diyenler bile var aralarında, sırf Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) karşıtlığı üzerinden okuyorlar durumu.

Silivri'de Ergenekon ve Balyoz darbecileri yargılanırken "yesinler birbirlerini" deyip davalara destek olmayanlar, "Silivri toplama kampıdır, Türk Silâhlı Kuvvetleri hükûmetin saldırısı altında" diyen partiler, "asıl darbeyi yapan Evren ve arkadaşları niçin yargılanmıyorlar, AKP onları yargılayamaz, sırf kendisine karşı olan askerleri ve kesimleri susturmak için yargılama yapıyor" diyenler, şimdi müdâhil kuyruğunda. Olun... Doğrusu bu.

Ama samimî görünmüyorlar. Davanın açılmış olmasına

* 2010 Türkiye anayasa değişikliği referandumu, Türkiye'de anayasada yapılan birtakım değişikliklerin 12 Eylül 2010 tarihinde halk oylamasına sunulmasıdır. 26 maddelik bir değişikliği içeren paket, TBMM tarafından kabul edildikten sonra Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından referanduma sunuldu. Referandum sonucunda %58 evet ve %42 hayır oyu çıkarak anayasa değişiklikleri kabul edildi.

memnun olmamışlar gibi. Bunda referandumdaki ‘hayır’cılıklarının yanlışlanmasının yanında, iddianamede vurgulanan sol eleştirisinin de payı var sanıyorum. İddianameyi de beğenmediler çünkü orada darbeye giden süreçte cuntanın devlet içindeki karanlık odakları kullanmak suretiyle sağ ve sol grupları, manipüle ettiği tespiti yer alıyor. Zira sol kesim durumu hâlâ ‘1970 model solculuk’ ile okuyor, 12 Eylül’ün mağduru değil ‘muhatapı’ olduklarını iddia ediyorlardı.

12 Eylül öncesinde çarpıştıkları ‘ülkücüler’le şimdi müdahil kürsüsünde yan yana gelmekten rahatsızlar; aralarında laf atmalar yaşanıyor. Dışarıdan bakan bunların derdi darbeye mi yoksa birbirleriyle mi diye düşünür.

Müdahale için şimdi kendilerine ön safta yer kapmak isteyenlerin bir kısmı daha bir yıl önce, liberal ve muhafazakâr aydınların aklı başında solcularla birlikte düzenledikleri ‘yetmez ama evet’ toplantılarını basmışlar, konuşanların üstlerine yumurta, kırmızı boya atarak tâcizde bulunmuşlardı.

Ankara Barosu Dergisi’nde makalesi yayınlanan bir ceza hukuku hocası, darbeciler için “bunlar kurucu iradedir, zaten suçta zamanaşımı vardır, geçici 15. madde darbecilere milletvekilliği dokunulmazlığı gibi yargılanamazlık getirmiştir, kaldırılması dahi onların yargılanacağı anlamına gelmez” diyerek ‘fetva’ vermişti.

Olsun ama... Her şeye rağmen biz buradaydık, beklediğimiz günler gelmişti. Asıl darbeciler de halefleri gibi yargılanmalı, bu zihniyetle hesaplaşılmalıydı. Yıllar sonra da olsa darbeciler yargılsın ki bir daha kimse darbeyi asla aklından geçirmesin. Bizim görevimiz, mahkemeye sonuna kadar yardımcı olmak.

Herkes yerleşmeye uğraşırken, ben bundan otuz iki yıl öncesinde mesleğe yeni başlamış bir avukat olarak yaşadığım 12 Eylül günlerine geri döndüm.